

Rejimin niteliği

Rejimin niteliği konusunda 24 Haziran sonrasında bile hâlâ herhangi bir tereddütü olanlar vardı ise, son haftalar ve son günlerdeki gelişmeler buna bir son vermiş olmalı. Seçimli otokrasinin niteliği artık bütün çıplaklığıyla görünür durumdadır. Geçen hafta rejimin paranoyasının bazı örneklerine değinmiştik. Bugünlerde Müjdat Gezen ile Metin Akpınar üzerinden yeni örnekler oluşmuş durumda. Kuşkusuz, rejimin korkuları yanında bu tür örnekleri korkutma araçlarına dönüştürmesini ve yeni düşmanlaştırma imgeleri aracılığıyla hem 31 Mart seçimlerine malzeme üretmesini hem de otokratik rejimin baskı düzeneklerini ilmik ilmik örmesini gözlemlemekteyiz. Suriye'deki son gelişmeler de hem yerel seçimler için kullanılabilecek yeni kozlar hem de daha baskıcı bir rejim oluşturmanın gerekçelerini üretmekte kullanılabilir. Gerçi hepsinin arkasında 17 Nisan 2017 Referandumu ile 24 Haziran 2018 seçimleriyle oluşan yeni Anayasal düzen ve yeni yönetim sistemi bulunmaktadır.

Ancak otokratik rejimi inşa sürecinin yalnızca 9 Temmuz 2018'de bütün hükümleriyle yürürlüğe giren II. Cumhuriyet'in anayasası dayanak alınarak gerçekleştirildiği sanılmamalıdır. Yeni anayasanın gördüğümüz en anti-demokratik, en merkezîyetçi, yürütmenin başını herşeye yetkili kılan bilinen en tek-adamcı yapısını görmezden gelecek değiliz. Ama iki iddia ile konuyu açmak istiyoruz. Birinci iddiamız şudur: Bu anayasa bile tek başına bugünkü rejimin aşırılıklarının tek dayanağı değildir.

İki ek etkeni/dayanağı dikkate almak gerekiyor: Öncelikle, bugünkü iktidar gücünü sadece kendine göre kesip biçtiği anayasadan almamaktadır. Tam tersine anayasanın (ve yasaların) yürütmeyi hala bağlayıcı olan hükümlerini tanınamaktan, bunlara uymamayı aleni bir alışkanlık haline getirmekten veya anayasa hükümlerini işine geldiğince yorumlayabilme "esnekliğinden" ileri gelmektedir.

Örnek mi? Anayasanın 101. maddesinde yapılan değişiklikle, "Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir" hükmünün kaldırılması, seçilen cumhurbaşkanının bir parti ile ilişki kurmasının, dahası o partinin genel başkanı olmasının yolunu kesinlikle açmamaktadır. 103. Maddedeki cumhurbaşkanının andiçmesi maddesi orada kaldıkça ve o yeminin içinde "... üzerime aldığım görevi **tarafsızlıkla yerine getirmek** için bütün gücümle çalışacağıma (...) namusum ve şerefim üzerine andiçerim" ifadeleri yer aldığı sürece, bir cumhurbaşkanının bugünkü partili dolayısıyla taraflı konumunu sürdürmesi mümkün değildir.

Keza, cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen Anayasanın 104. maddesinin 2. fıkrasındaki "Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder" hükmü orada dururken, milleti birbirine düşürecek kutuplaştırmalar içine giremez, Anayasanın uygulanmamasına göz yumamaz (örneğin 103. maddeyi yok sayarak taraflı olamaz; Anayasa m. 161 ve 5018 sayılı Yasa m. 16 ile Cumhurbaşkanına verilmiş bütçe kanunu teklifini hazırlama görevini 2019 bütçesinde olduğu gibi Hazine ve Maliye Bakanlığı'na devredemez), devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasına aykırı hareket edemez (örneğin, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu 16-19. ve 68'inci maddelerine aykırı olarak yürütme organı yasama organının bütçe hakkını ortadan kaldıramaz)...

Diğer etken birincisini tamamlamaktadır: İktidar, şimdiki taleplerine ısmarlama elbise gibi uydurulan bu anayasaya dahi uymamamın herhangi bir hukuki yaptırımı ile karşılaşmamaktadır. Yasamadan, yargısal ve idari denetimden gelebilecek anayasal ve yasal dayanağa sahip her türlü "iktidarı sınırlama" girişimi, kurumların içerden teslim alınmasıyla esas olarak sona erdirilmiştir. (Örneğin, cumhurbaşkanının Anayasanın 103 ve 104. maddelerine uymamasını, Anayasa Mahkemesi görmemeyi tercih etmektedir). Bu durum iktidar açısından sadece aşırı bir özgüven ve yaptıklarından sorumlu olmama durumunu yansıtan aşırı şımarıklık halini beslememekte, aynı zamanda kendi seçmenine de "hesap sorulamaz" bir iktidarın aşırı kaslı yapısını yansıtmakta ve kitleleri cezbederek veya korkutarak kendisine mecbur bırakmaktadır.

Kuşkusuz bu iktidar, ileride uygun fırsatı yakaladığında, bugünkü anayasanın keyfi yorumu üzerinden veya anayasal hükümlerle kendisini bağlı hissetmeden yarattığı fiili siyasi durumu bir anayasal güvenceye kavuşturmak isteyecektir. Bu yüzden kapsamlı bir yeni anayasa değişikliğini gündeminde tutmaya devam etmektedir.

İkinci iddiamız birincisinden türüyor: Tamam bu anayasa ile demokrasinin yolları açılmaz; tek-adam rejimi düzeltilemez; ama siyasi iktidarın demokratik yoldan değişmesine inanmış ve bu anayasanın sonunu getirecek demokratik bir referandum sürecini gündemine içtenlikle almış bir siyasi hareket, bu anayasa altında geçecek geçici iktidar deneyimi için daha demokratik bir yapılanmayı kurabilir. Yeter ki, güçler ayrılığını benimsesin, özellikle yargıya müdahale etmeyeceğinin taahhüdünü versin ve uygulamaya yansıtın. Yeter ki, yasama ve yürütmedeki kadrolaşmayı liyakat esasına göre yeniden düzenlesin.

Bu arada şunu unutmamak gerekiyor: İdari, yargısal ve askeri bürokrasinin, iktidar değişiminin kokusunu aldığı andan itibaren yeni koşullara kendisini uydurma süreçlerini akıl almaz bir hızla çalıştırdığına tanık olunacaktır. Kaderini bugünkü iktidara kopmaz bağlarla bağlamış küçük bir azınlık dışında, oluşan yeni siyasi güce biat etmek bürokrasinin hakim güdüsü olacaktır. Esasen Türkiye'nin sağ iktidarlarının insan malzemesi başka türlüüne izin verecek yapıda değildir. Bürokrasinin iktidar kâbesindeki bu hızlı yer değiştirmenin yeni iktidarı kısa erimde rahatlatıcı etkilerine kapılmamak gerektiğini, geçmiş iktidar geçişlerindeki çok farklı bir durumla karşı karşıya olunduğunu, liyakata ve Cumhuriyet'in kurucu değerlerine dayalı yeni bir kadrolaşma hareketi dışında başka hiçbir çare kalmadığını sürekli akılda tutmak şarttır.

Bu vurguları yapmamızın nedeni, cumhurbaşkanı statüsünü keyfince kullanan bugünkü iktidar anlayışının aslında ancak anayasal/yasal suç(lar) işleyerek iktidarını pekiştirebildiğini ve toplumu baskılayıcı bir rejimi ancak hukuk dışına çıkarak inşa edebildiğini daha iyi kavrayabilmek içindir. Bu rejimin anayasal/yasal dayanaktan yoksun, meşruiyeti tartışmalı ve sanıldığından daha güçsüz olduğunu gösterebilmek içindir.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/rejimin-niteliği-253418